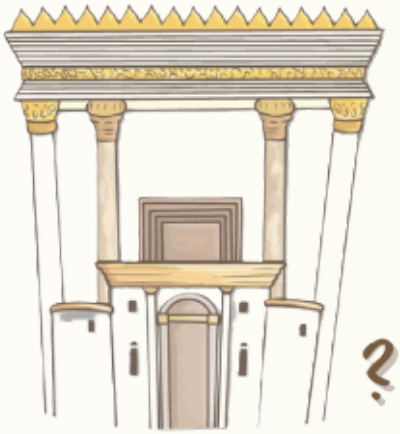

מי ב"א?

מדינה יהודית בדרך אמת

מאמר מאת ר' עודד כי-טוב

הנשיאים, המשאות והמסעות

פרשת נשא לאחר שבועות

כמנהג הנהוג בכל ישראל מזה אלפי שנים, פרשת נשא נקראת בציבור סמוך אחר שבועות, וכבר אמרו רבים על כך: לאחר מתן תורה "יוצאים לדרך" במרץ מחודש – מקבלים "חיזוק" וקוראים את הפרשה (כלומר ה"סדרה") הארוכה מכל הפַּרשות (- 176 פסוקים, כמנין פסוקי הפרק הארוך בתנ"ך, תהלים קי"ט). וכך גם במדרשי רבותינו ישנה אריכות רבה בפרשה זו, ובזוהר האריכו והעמיקו ביותר (ב"אידרא רבא" שהיא החלק ה"שָׁמן" והסודי ביותר בזוהר).

בסמיכות הזו מוסברת גם תופעה מתמיהה-לכאורה: מדוע זה מתחילה פרשת השבוע באמצע ענין, שהחל (ב"שביעי" של פרשת "במדבר") בנשיאת ראש בני קהת ותפקידם במשא המשכן, וממשיך בראש פרשתנו בבני גרשון (ומררי) ותפקידם במשכן – האם לא נכון יותר להצמיד את שלשת משפחות הלוי ב"סדרה" אחת, בשבוע שעבר, או בשבוע זה (אף בלא לשנות את שם הפרשה – "נשא")?!

ואולם בשים לב לתקופת השנה, הרי "קרה דבר" באמצע: "החגיגה נגמרה" ויוצאים לדרך! בני קהת (=לשון קהלה ואסיפה. כמו "ולו יקהת עמים") נושאי כלי הקדש בכתף (ובכללם הארון ה"נושא את נושאיו"), הם הנכנסים פנימה, והם מייצגים את "מצב החגיגה" עצמה, או את החנייה סביב הר סיני ב"יום הקהל" (ובהרחבה: את מצב העם כולו בעודנו כנוס בארצו והמקדש בנוי בקרבו), ואילו בפרשת נשא מגורשים מן החגיגה ויוצאים לדרך – לעבודה לא-קלה, ולעתים כבדה ומרה (ובהרחבה לדברי ימי ישראל הגוי כולו: הגירוש מארצם לגָלות שהיא לעתים "סבירה" אך לעתים, כמו "בדורו של שמד" מרירה היא מאד וכשל כח הסבל). לכך רומז הפער שבין פרשיות השבוע באותו ענין עצמו.

[ומה-מאד נאה לדרוש מכאן לכל חתן וכלה בסיום ימי ה"שבע ברכות": עד כה חגגנו כולנו אתכם! מעתה אתם "מגורשים" לביתכם להתמודד לבדכם עם המציאות הלא-פשוטה של בנין ביתכם והתגברות על המתחים הכרוכים בחיי נישואין, ולעתים אף על מצבי משבר ומרירות, אבל בדיוק לשם כך "אלקים מושיב יחידים (ושונים) בְּייתָה" – ליצור אחווה חדשה ושמֵחה שתוליד תולדות מבורכות ומרנינות, גיבורי-כח ובריאים בגוף ובנפש, ובידכם הדבר!].

סוף הפרשה נעוץ בתחילתה

ואולם ישנו הסבר נוסף, ופשוט, לפתיחת הפרשה בגרשון ומררי, בשים לב לקרבן נשיאי ישראל שבסופה, אשר גם על כך יש לתמוה: הרי "יום כלות משה להקים את המשכן" בו הקריבו את קרבנם היה "ביום החדש ה**ראשון** בשנה השנית", ככתוב בפרשת פקודי, ולמה זה נזכר קרבנם לא במקומו אלא כאן בחומש הפקודים הפותח בחדש ה**שני**?!

והתשובה כמדומה פשוטה למדי: אנו רגילים לחשוב שעיקר קרבן הנשיאים הוא "קערת כסף אחת" וגומר כל התפריט (החוזר שנים עשר פעמים בפרשה). אבל לא כך עולה מתוך הכתוב! **עיקר קרבן הנשיאים הוא שש עגלות צב ושנים עשר בקר**, ולגביו אומר ה' למשה "קח מאתם והיו לעבוד את עבודת המשכן", כלומר לשם נשיאתו כשיצא לדרכו! הווי אומר: הנשיאים כבר **חשבו מראש** על הנסיעה שתבוא, והכינו לשם-כך עגלות ובקר-נושא, אך אנו הקוראים (וכנראה גם רוב העם במדבר) לא יודעים על כך ו"לא חושבים רחוק"! צריך אפוא המקרא להקדים ולספר שחדש לאחר הקמת המשכן נמנו ישראל כיוצאי צבא העתידים לצאת לדרך, בהמשך נמנו בני לוי שהם-המה יהיו נושאי המשכן, ומתוכם בני גרשון ובני מררי דווקא, הנושאים את יריעות המשכן וקרשיו, הם שיזדקקו לעגלות, ורק כך ורק עכשו מובן לנו הקוראים (ולכל העם), לשם מה ולשם מי הובאו והוכנו העגלות מעיקרא, וכך נעוץ יפה סוף הפרשה בתחילתה.

[וכך נמשיך גם את הדרוש הנאה לחתן-כלה: אמת שכשאתם "מגורשים" לביתכם הפרטי עלולים להיווצר מתחים ואי-הבנות, אבל בינתיים חולף הזמן ומתרבות גם החוויות והזכרונות המשותפים – בינתיים ישנם כבר שתי עגלות-תינוק (...) לשני ילדים חמודים, ומכוחם הכל יכול להפתר בכי-טוב. ואם בהמשך ייתכנו גם מריבות קשות ונצברת מרירות-הדדית, הרי בינתיים כבר מוכנות לנו ארבע עגלות (עם ריבוי הרפתקאות לא-פשוטות שעברנו יחד), ואין הקב"ה, אב רחום וחנון, מכֶּה בלי להקדים רפואה למכה, ולא מנסה בנסיון שאי אפשר לעמוד בו, וכך הולך ומתבסס הבית, "ויהי המשכן אחד"].

ולפי דרכנו שמענו –

ש**נשיא**-מנהיג אמיתי אינו זה שעסוק (כנהוג היום) בביסוס מושבו ומעמדו בהווה, אלא עיקר עיסוקו ב**משא** העם (כלשון הכתוב בפרשתנו אצל מינוי שבעים הזקנים) ותיקונו **לקראת העתיד**-לבוא, לקראת ה**מסע** (קרוב ללשון **משא**!) ההולך ובא, וכשם ש**מלך** הוא ה**מוליך**. כל הסיפור הישראלי מתחיל בהליכת אברהם אל הלא-נודע, וממנו מתחילים (מ"עמק המלך") שלשים דורות מלכות ישראל, כשמשה השביעי-לאברהם הולך ומוליך בשליחות ה' "ויהי בישורון מלך", ודוד ושלמה בדורות הי"ד וט"ו הם פיסגת המלכות-המוליכה, כאשר ה"סיהרא באשלמותא". ניתן לומר שהנכונות ללכת ולהוליך בידיעה ברורה שישנה דרך ויש תורה המורָה אותה, היא עיקר האופי הישראלי, העז שבאומות, ומשום כך ולשם כך נבחר מאת ה' (שגם הוא "הלך על בריאתו"-עולמו-הנעלם בלא שברור-לכאורה למראה-עינים עתידו הטוב, מתוך וודאות שסופו טוב מאד, הגם ש"כל הדרכים בחזקת סכנה" של ניתוק ותעייה); עצם הנכונות להלך, "להחזיק בדרך" עם "תפילת הדרך", מזמינה ומאפשרת תיקונים של כל מיני סטיות ותעיות ומכשולות, ונצבר והולך נסיון שמבטיח בסופו-של-דבר את ההגעה אל היעד, בעוד שהמבקש לעמוד-על-עמדו ותו-לא, יאַבֵּד במוקדם או במאוחר את שיווי משקלו ויתמוטט.

נשיאים הם גם עננים, ככתוב (תהלים קלה) "מעלה נשיאים מקצה הארץ", וגם הם מהלכים ברום השמים ו**נושאים** את ה**גשמים**-ה**מגשימים**, ו"מים מצמיחים כל מיני תענוג" כלשון ספר יצירה. [ולדברי חז"ל העננים הם שהביאו לנשיאים את אבני השוהם ואבני המילואים לאפוד ולחושן].

מספר בני ישראל

נשיאה היא גם הרמה, גם קבלה, גם ספירה, גם מינוי לתפקיד וגם סליחת עוון, והכל הולך אל מקום אחד: בספירה מקבלים את ה**מספר**, נותנים חשיבות ותפקיד-מינוי לנִספר-ונקרא-בשם, ו"כיון שעלה אדם לגדולה נמחלים לו כל עוונותיו"- שבעבר, לקראת תפקידו העתידי ולטובת הציבור עליו הוא ממונה. בעוד שספירה ללא תכלית, לשם סיפוק מן המצב בהוה, אסורה וגורמת שיהיה נגף בעקבותיה, כי אין הברכה שורה בדבר הספור. כאשר נהפך האדם למספר בעלמא כמו עבדים ב**מצרים** (בגי' **מספר**) עולה תחושה כי "לא נורא" אם יחסר ויתמעט [ולכן כשספר דוד את ישראל, הוא לא נפגע כי נתכוון לצורך המקדש, "חיילים למשכנא", וכפי שאכן בעקבות המניין הזדהה מקום המקדש והחל דוד בהכנות עצומות לקראתו, ככתוב בסוף דברי הימים-א, אבל העם שלא רצה מקדש (כמ"ש במדרש שוחר טוב, וראו ברמב"ן פרשת קרח) נפגע מחמת המנין ומתו שבעים אלף איש].

המסע בחדש אייר

עד כה דרשנו את פרשת נשא הסמוכה אחר שבועות, ונשיאי ישראל שהכינו מראש את האמצעים למשא המשכן במסעותיו, אך כעת נתבונן מעט במסע הממשי, שהחל בעשרים ב**אייר** ככתוב בפרשתנו פרשת בהעלותך. באחד בו התפקדו כל העם איש על מחנהו ואיש על דגלו, והלויים החונים באמצע נספרו לעצמם, ומתוכם נספרו הראויים לעבודת המשכן ומשאו מבן שלשים שנה ועד בן חמשים, ולאחר שנעשה פסח שני בי"ד בו להללו שהיו טמאים בראשון, הכל מוכן למסע. [כפי הנראה ה**פסח** הוא ה**פתח** והמבוא לכל יציאה למסע, הדורשת יכולת ל**דילוג-ערך** ושינוי מושגים, וכמו פסח מצרים שנתן כח למסע אל סיני. גם שידול הגר (- חובב הוא יתרו אבי הגרים) להצטרף למסע ו"להיות לנו לעיניים", מורה בפנימיות כי מסע איש יהודי לעולם הוא כרוך בתחושה פנימית שענין יש בו לכל משפחות האדמה, ככתוב אצל הליכת אברהם אב-המון-גוים (סבו של יתרו בן מדין), ואינו צורך לאומי-פרטי בלבד].

ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וגומר. לאזנם הרגישה של רבותינו מסתתרת כאן "פורענות" – בכך ש"סרו מאחרי ה', כתינוק הבורח מבית הספר" (כפי הנראה משתמע כך מן השימוש בהר, כלומר ששו בחדוה לרדת מגבהי-סיני ולברוח מהם "מַהֵר" (כלשון הכתוב בעגל "סרו מהר") ככל האפשר; סעו מהר נוטריקון סור). הפורענות הזו המסותרת באיכות (או בכוונת)המסע הראשון, היא לכאורה המובילה לכל הצרות שבהמשך: המתאוננים, המתאוים, המרגלים, עדת קרח ושאר מרעין בישין, וכפי שבריחת התינוק בראשית דרכו מבית ספרו "לעשות שבת לעצמו", מתגלגלת לבעיות שונות, בלתי נמנעות בהמשך חייו (וכך כל דור "מתחיל מחדש" ולא לומד ממוסר-מסורת אביו, ולא פלא שגם בניו-שלו בתוָרם ינהגו כך כלפיו, והגאולה בוששת לבוא).

ואולם באמת-לאמתו -

וגם זה מדברי רבותינו, ישנה הפסקה בין הפורענות הראשונה, לכל האירועים הקשים שבהמשך, הלא היא פרשת "ויהי בנסוע הארון", שהיא כ"ספר קטן בפני עצמו", בן שמונים וחמש אותיות, שיש בו סימניות – נוני"ן הפוכים כעין "סוגריים" – וכל-עצמה לא נכתבה כאן אלא בכדי "להפסיק בין פורענות לפורענות"!

ונסביר מעט: עניינו של הספר הקטן הזה הוא **רצוא ושוב** (בגמטריא **תורה**!), בנסוע הארון ובנוחה. כלומר תורה שלימה היא להיות "בקי ברצוא ובקי בשוב", כמו דופק החיים עצמו – "החיות , קרי החַיוּת, רצוא ושוב" – יש לדעת לנסוע ולהתלהב, וגם להרגע ולשוב, או גם: לנפול – ולקום, וכך הנפילה עצמה צורך קימה והחטא תכליתו התשובה. לענייננו: הבריחה מהר ה' ומבית הספר אינה רק התדרדרות שלילית שסופה אסון בלתי נמנע, אלא גם אמת-יש-בה; בצדק רוצה הנער מתישהו לעמוד ברשות עצמו ולא לעשות הכל "על פי הספר" (- מושג בעל הקשר שלילי בלשוננו היום), אלא לזהות את חלקו שלו המיוחד, את רצונו הקדוש (ובל נשכח כי מדובר במסע לארץ ישראל, **ארץ הרצון** הקדוש, בחינת תורה שבעל פה, תורת הארץ תורת האדם. ממבט זה כל הנפילות הם בירורים מקדמים, בחינת "אברח ממך אליך", וכך "שבע יפול צדיק וקם".

הפרשה הזאת מחלקת כדברי רבותינו את ספר במדבר לשלשה ספרים (ועל כך נאמר במשלי "חצבה עמודיה שבעה" – "אלו שבעת ספרי תורה"). החלק הראשון בסיני, בתיקון ותפקידים, והשני בנפילות והיפקדויות במשך המסעות שהן בחזקת סכנה. ואולם מיקום הפרשה-הספר שבאמצע, **מעמיד את עצם היציאה למסע בחלק המתוקן**, ומורה אפוא על האמת שבו והכוונה הטובה הסמויה בתוך הבריחה כנ"ל, וכך גם כל שאר הנפילות אינן אלא בירורים שתכליתן טובה וסופו "ארץ נושבת".

ובהשלכה לדורותינו –

עם כל הזהירות הנדרשת כמובן – בחדש אייר קמה בארץ ישראל "המדינה היהודית" והחל העם במסע חדש אל מצב בלתי מוכָּר-לו. אמנם מדובר בארץ היהודים, אך במבט ראשון יש כאן לכאורה בריחה "מהר סיני" – מהגדרת היהודיות המבוססת מראשיתה על תורת סיני, אל עבר "נורמאליות" בנוסח מדינות הגויים, אשר לפיו "המדינה אין לה דבר עם הדת"! ואכן ישנם מעטים הסבורים – ואף אומרים בפה מלא – שזהו שרש כל הרעות-החולות(-החילוניות) בהן מתחבטת המדינה עד ימינו אלה, ומתגנב החשש גם ללב רבים מן הציבור החרדי, שמא מקצת-אמת יש בדבר ושמא מבחינה יהודית-קלאסית מוטב לה למדינה שלא הוקמה משהוקמה?!

אבל באמת לאמתו – האם יש מי שמוכן בלב שלם לחזור את הגלות של טרם-מדינה, עם סכנות ההתבוללות הפיזית בגויים, ועם מורא גזירת השמד (ששיאן בשואה האיומה) כשאין לעם יכולת כלשהי להתגונן ולעמוד על נפשו? והאם באמת אין משמעות יהודית לזניחת הגלות ואופציית ההתבוללות (שהייתה קיימת בפועל!) ושיבה לארץ היהודים הקרויה בשם ישראל ומדברת בלשון הקדש, גם אם אינה כפופה (עדיין) לחוקי סיני?! והאם – לפחות לגבי רוב מקימי המדינה שהיו אולי עוזבי תורה גם בגלות – אין בכך משום תשובה-רבה שבעקבותיה נשארו יהודים הם וצאצאיהם?!

מאידך נשאלת השאלה האם משום כך נתמכר למדינה הקיימת ונקווה (ציבורית) לטוב בהנחה שמצוה גוררת מצוה? הרי בחיצוניות-לפחות לא מדובר במצוה מובהקת אלא בבריחה שנראית כעבירה! והאם באמת יש לצַפּות שהמערכת החילונית בהגדרתה ובהגיונה מסוגלת באמת "להתגייר כהלכה" (גם אם נניח שרוב העם יתחזק וילך ביהדותו (האישית-הפרטית)? נראה שנדרשת כאן נשיאת-הפכים ובקיאות עדינה ברצוא-ושוב, כמו היחס המתבקש אל בן ובת הבורחים מבית הספר (ומן החינוך שבקשנו להנחיל להם) – מצד אחד עין טובה לגבי כל מה שהושג, לגבי כל היש הקיים; ראייה מאמינה ומבינה היטב את הצורך האמיתי הפנימי המדריך את העזיבה, ולכן אופטימיות שמורה ושְׂלֵוָה לגבי העתיד הטוב שיתברר ויתבהר,

ובמישור הפוליטי זאת אומרת הכרה בלתי מסוייגת בעצם הקמת המדינה, אך שחרור גמור מכפיפות מנטאלית לכלליה הבאים מן החוץ, וביסוס והצבת **אלטרנטיבה שלימה** למדינה יהודית מפוארת ועצמאית-באמת, לפי כלליה שלה ומתוכם ולשמם, מדינה שתקום כמצווה עלינו **על גבי** כל הקיים, ובזכותו, כרקע מאפשר-ולכן-גם-מחייב – קודם כל אותנו תופסי התורה, חרדים כדתיים, ולשמחת-לב כל היהודים, מסורתיים יותר או פחות, שללא ספק יתרוננו לקראת הניסוי החדש הזה, אשר באמת ובפנימיות לשמו באו לכאן אבותיהם (ובעצם גם לרצון טובי הגויים – והם הרוב – שלשם-כך (במודע ובלא-מודע) גרשו אותנו לפלשתינה).

וניתן לפעול לשם כך בדרך של תנועה ציבורית חוץ-פרלמנטרית (במקרה שהמערכת הנכרית בסכלותה תעז לפסול השתתפות בבחירות הכלליות לכיוון כזה), או גם בהשתתפות אל מירוץ הבחירות הקיים, ובלבד שיהיה ברור לכל כי מדובר במשהו ממין אחר לגמרי, בנֶפַח חדש, מימד אחר שלגביו כל הקיים הוא בבחינת שטח – רקע נאה ונכון לבנין המשוכלל שיעלה ויצמח לתפארת, מן המסד ועד הטפחות.

שבת שלום ומבורך!

שבת שלום ומבורך!